

KONKURENTSIAMET

Elering AS
Kadaka tee 42
12915, Tallinn

Teie: 07.09.2020 nr 6-2/2020/779

Meie: 27.10.2020 nr 7-25/20-0151-297-1

Kiri edastatud digitaalselt aadressil: info@elering.ee,

Konkurentsiameti hinnang võimsuste arvutamise metoodika Venemaaga kohta

Elering AS (edaspidi Elering) on 07.09.2020 esitanud Konkurentsiametile võimsuste arvutamise metoodika Venemaaga "Terms, Conditions and Methodology on Cross-Zonal Capacity Calculation, Provision and Allocation with Russia" (edaspidi Metoodika), põhjuseks, et kehtiv võimsuste arvutamise metoodika kolmandate riikidega, mille osas Balti reguleerivad asutused saatsid ühise heakskiitva kirja 22.10.2018, kaotab kehtivuse alates Valgevene tuumaelektrijaama käivitumisest ning sellest tulenevalt vajab kehtiv metoodika uuendamist.

Elektrituruseaduse (edaspidi ELTS) § 100¹ lõike 1 kohaselt teeb Konkurentsiamet koostööd ning vahetab ELTS-is ettenähtud ülesannete täitmiseks vajalikku teavet Euroopa Liidu liikmesriikide reguleerivate asutustega ja koostööametiga, et:

- 1) võimaldada võrgu optimaalset haldamist;
- 2) edendada ühise elektribörsi loomist;
- 3) optimeerida piiriüleste võimsuste jaotamist;
- 4) saavutada võrkude vastastikusel ühendamisel võimsuse selline tase, mis võimaldab arendada konkurentsi ja parandada varustuskindlust, vältides turuosaliste ebavõrdset kohtlemist;
- 5) koordineerida võrgueeskirjade väljatöötamist;
- 6) koordineerida ülekoormuse juhtimise nõuete väljatöötamist.

ELTS § 100¹ lõike 3 kohaselt Konkurentsiamet võib koostööametilt küsida arvamust selle kohta, kas teise Euroopa Liidu liikmesriigi reguleeriva asutuse vastuvõetud otsus piiriülese elektrikaubanduse kohta on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2009/72/EÜ ja määrusega (EÜ) nr 714/2009.

ELTS § 100¹ lõike 4 kohaselt kui teise liikmesriigi reguleerivas asutuses piiriülese elektriubanduse kohta tehtud otsus ei ole direktiivi 2009/72/EÜ ega määruse (EÜ) nr 714/2009 nõuetega kooskõlas, on Konkurentsiametil õigus teatada sellest Euroopa Komisjonile kahe kuu jooksul otsuse tegemisest arvates.

ELTS § 100¹ lõike 5 kohaselt kui Euroopa Komisjon nõuab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2009/72/EÜ või määrusega (EÜ) nr 714/2009 mitte kooskõlas oleva piiriülese elektriubanduse kohta tehtud Konkurentsiameti otsuse kehtetuks tunnistamist, täidab Konkurentsiamet nõude kahe kuu jooksul selle esitamisest arvates ja teatab sellest komisjonile.”

Tulenevalt Euroopa Komisjoni Määrusest (EL) 2015/1222 (edaspidi CACM) artikkel 15 lõikest 1 on määratud koordineeritud võimsusarvutuse alad vastavalt Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti otsusele nr 06/2016. Vastava otsuse Lisa 1, artikkel 11 kirjeldab Balti piirkonna võimsusarvutusala sisse arvestatavaid piire. Nendeks on Eesti-Läti, Läti-Leedu, Eesti-Soome ja Leedu-Rootsi piirid (mõlemas suunas). Vastavalt CACM-i artiklile 20 lõikele 2 tuleb koordineeritud võimsusarvutusala süsteemihalduritel koostada koordineeritud võimsusarvutuse meetodika ettepanek, mis peab käsitlema võimsusarvutusala sisse jäävatele piiridele võimsuse arvutamise meetodikat, mis tulenevalt CACM-i artiklist 9 lõikest 7 punktist a tuleb esitada koordineeritud võimsusarvutuse ala reguleerivatele asutustele heakskiidu saamiseks. Vastav meetodika (edaspidi CACM CCM)¹ on saanud Balti võimsusarvutusala reguleerivate asutuste heakskiidu ja seda käsitleb Konkurentsiameti 24.10.2018 otsus nr 7-26/2018-004 .

Kuna CACM CCM pole veel juurutatud, kehtib hetkel veel Balti võimsusarvutusala siseste piiride osas 2015. aastal Balti reguleerivate asutuste poolt heakskiidetud meetodika (edaspidi 2015. aasta CCM²), mis on kooskõlastatud Konkurentsiameti 14.10.2015 otsusega nr 7.1-11/15-005.

Kolmandate riikide piiride osas – Eesti-Venemaa, Läti-Venemaa, Leedu – Valgevene ja Leedu-Kaliningrad 2015 aasta CCM enam ei kehti. Selles osas kehtib hetkel Balti süsteemihaldurite poolt 13.12. 2018 kehtestatud meetodika „*Terms, Conditions and Methodology on Cross-Zonal Capacity Calculation, Provision and Allocation with the 3rd Countries*“³, mille osas Balti reguleerivad asutused saatsid ühise heakskiitva kirja 22.10.2018.

Eeltoodust tuleneb, et CACM ja ka Euroopa Liidu üldine regulatsioon Direktiivi (EL) 2019/944 ja Määruse (EL) 2019/943 näol ei käsitle piiriüleste võimsuste ja arvutamise reegleid kolmandate riikidega, seega ei tulene Euroopa Liiduregulatsioonist kohustust Konkurentsiametile kolmandate riikide võimsuse arvutamise reeglite osas otsuse tegemist. Samuti ei tulene seda kohustust ka ELTS-ist. Siiski Konkurentsiamet hindab käesoleval juhul,

¹ https://elering.ee/sites/default/files/attachments/03.10.2018_Baltic%20CCR_CCM.pdf

²

https://elering.ee/sites/default/files/public/Elektriturg/20150911_Baltic_CCCA_Rules_for_submission_to_NRAs_for_signing_final.pdf

³ https://elering.ee/sites/default/files/attachments/CCCA%20Rules_3%20rd%20countries%20Final%20EN.pdf

et ülevaatuses esitatud võimsuste arvutamise reeglid Venemaaga ei läheks vastuollu CACM-i alusel kinnitatud võimsusarvutusala võimsuste arvutamise metoodikaga ning oleks kooskõlas hetkel veel kehtiva 2015 aasta CCM-i lähenemisega selles osas mis puudutab võimsuste arvutamist ja jaotamist Euroopa Liidu sisestel piiridel.

Tulenevalt ELTS § 100¹ lõikest 1 teeb Konkurentsiamet piiriüleste võimsuste jaotamise optimeerimiseks koostööd teiste reguleerivate asutustega.

1. Metoodika koostamise taust ja sisu

Metoodika muutmise vajadus tuleneb põhjusest, et kehtiv võimsuste arvutamise metoodika kolmandate riikidega kaotab kehtivuse alates Valgevene tuumaelektrijaama käivitumisest, prognoositavalt novembri alguses 2020. Balti riikide süsteemihaldurid on perioodil 2019-2020 arutanud kolmandate riikide võimsuste arvutamise metoodika uusi põhimõtteid ja reegleid, kaasates Euroopa Komisjoni, riikide vastavad ministeeriumid ja reguleerivad asutused. Konkurentsiamet hindab Metoodikat lähtuvalt tehnilistest aspektidest, et Metoodika ei oleks vastuolus kehtiva 2015. aasta CCM-iga selles osas mis puudutab Euroopa Liidu siseseid piire ja, et metoodika ei oleks vastuolus juurutamist ootava CACM CCM-iga.

31.08.2020 leppisid Balti riikide vastavad ministeeriumid (Eestis Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium) kokku kaheksas punktis mis käsitles elektrikaubandust Venemaaga. Antud kokkuleppe alusel lepiti kokku muuhulgas, et süsteemihaldurite poolt koostatav Metoodika peab piirama elektrikaubandust Valgevenega pärast Astravetsi tuumajaama käivitust, et Metoodika tuleb esitada reguleerivatele asutustele hiljemalt 04.09.2020 ja, et süsteemihaldurid asuvad välja töötama ka infrastruktuuri kasutustariifi kolmandate riikide elektrikaubandusele, et tagada Euroopa Liidu siseste võrgukasutajate võrdne kohtlemine kolmandate riikide omadega.

07.09.2020 Esitas Elering Konkurentsiametile võimsuste arvutamise metoodika Venemaaga. Antud metoodika oli kooskõlastatud Läti ja Leedu süsteemihalduritega, kuid Leedu süsteemihalduri poolt Leedu reguleerivale asutusele esitatud metoodika erines Eesti ja Läti versioonist punkti 13.1.2. osas, mis käsitles metoodika rakendumist. Leedu süsteemihalduri metoodika versioon nägi ette täiendavat metoodika rakendumise tingimusena sertifikaadisüsteemi olemasolu, mis välistaks Valgevene elektrienergia sisenemise Balti riikidesse. Elering tõi omapoolses metoodika kaaskirjas Konkurentsiametile välja, et on nõus vajadusega välja töötada Valgevene elektri sisenemise piiramise süsteem, kuid sealjuures peab äärmiselt oluliseks metoodika õigeaegset rakendumist ka juhul, kui mainitud süsteem ei ole veel valmis ja peab mainitud süsteemi võimsuste arvutamise metoodikast eraldiseisvaks.

14.09.2020 saatsid Balti reguleerivad asutused Balti riikide süsteemihalduritele ühise kirja, kus palusid süsteemihalduritel teha jätkuvat koostööd, et saavutada täielikult harmoniseeritud ühine metoodika. Lisaks toonitasid regulaatorid vajadust metoodikat avalikult konsulteerida või vähemalt avaldada turuosaliste infoks metoodika sisu piisav aeg ette enne metoodika plaanitatavat kasutuselevõttu. Balti reguleerivad asutused seadsid süsteemihalduritele tähtjaks ühise metoodika osas kokkuleppele jõudmiseks kuupäeva 18.09.2020 ja, võttes arvesse

soovitust teha seejärel ka avalikud konsultatsioonid, Balti reguleerivatele asutustele esitamise kuupäevaks hiljemalt 09.10.2020.

22.09.2020 saatis Leedu süsteemihaldur Litgrid ühepoolse kirja Balti reguleerivatele asutustele, et ühist metoodikat ei õnnestunud saavutada kuupäevaks 18.09.2020.

22.09.2020 alustas Konkurentsiamet 07.09.2020 Eleringi poolt esitatud metoodika osas avaliku konsultatsiooni, lõppkuupäevaga 06.10.2020.

25.09.2020 esitas Elering Konkurentsiametile kooskõlastamiseks uue versiooni metoodikast, mis oli kooskõlas Läti ja Leedu süsteemihaldurite poolt oma reguleerivatele asutustele esitatud metoodikaga. Võrreldes varasema versiooniga oli uuele versioonile lisatud üldpõhimõtete alla punkt 1.5.: *Electricity imports from Russia to Latvia shall have a proof of origin that the imported electricity is originated from non-Belarusian producers.*

Litgrid oli täiendavalt eemaldanud ka enda poolses metoodikas varasemalt eksisteerinud punkti 13.1.2., seega süsteemihaldurid esitasid kooskõlastatud ja ühtse metoodika reguleerivatele asutustele.

Kuna metoodika sisu ei muutunud suures ulatuses jätkas Konkurentsiamet 22.09.2020 välja kuulutatud avaliku konsultatsiooni, kuid informeeris turuosalisi 29.09.2020 täiendusest, mis metoodikasse tehti ja avaldas konsultatsiooni materjalide all ka uue versiooni metoodikast.

Paralleelselt toimusid avalikud konsultatsioonid ka Lätis ja Leedus, kus need viidi läbi süsteemihaldurite poolt perioodil 25.09.- 02.10.2020.

Perioodil 01.10.-08.10.2020 toimus infovahetus Baltic Energy Partners OÜ ja Konkurentsiameti vahel seoses Baltic Energy Partners OÜ poolt tõstatatud küsimusega Ukraina turuosaliste kauplemisvõimaluste osas, mida Leedu ja Valgevene piiri sulgemine piiraks.

05.10.2020 informeeris Konkurentsiamet Leedu reguleerivat asutust ja Leedu süsteemihaldurit konsultatsiooni raames Baltic Energy Partners OÜ poolt Konkurentsiametile laekunud küsimuse osas, mis puudutas Ukraina turuosaliste võimaluste piiramist kaubelda läbi Valgevene Leeduga. Kuna antud küsimus puudutas konkreetselt Leedu riigi poliitilisi valikuid ei pidanud Konkurentsiamet võimalikuks antud küsimuses seisukohta võtta, vaid info Leedule edastada. Vastav kiri läks informatsiooniks ka ülejäänud Balti süsteemihalduritele ja Läti reguleerivale asutusele.

02.10.2020 esitas Eesti Energia AS Konkurentsiametile avaliku konsultatsiooni raames kommentaarid Metoodika osas. Infoga, et samasisulised küsimused olid esitatud ka Läti ja Leedu süsteemihalduritele nende riiklike konsultatsioonide käigus.

05.10.2020 informeeris Konkurentsiamet Eleringi konsultatsioonile laekunud Eesti Energia AS-i poolt esitatud küsimustest, mis vajasis süsteemihaldurite poolseid täpsustusi.

09.10.2020 esitas Elering Konkurentsiametile uue versiooni metoodikast kus oli osaliselt võetud arvesse avaliku konsultatsiooni käigus laekunud tagasisidet turuosalistelt. Sama sisuga metoodika esitati Läti ja Leedu süsteemihaldurite poolt ka oma reguleerivatele asutustele. Lisaks esitati Eleringi poolt teiste Balti süsteemihalduritega koordineeritud vastused avalikule konsultatsioonile laekunud Eesti Energia AS-i küsimuste osas.

14.10.2020 esitas Leedu reguleeriv asutus Balti süsteemihalduritele kirja kus seadis kahtluse alla Metoodikas kasutatud ja varasemalt kokkulepitud kordaja 0,62 kasutamise kolmandate riikide kaubanduse osas. Vastav kordaja oli 2020 aasta alguses kõigi kolme Balti riigi vastavate ministriumite, reguleerivate asutuste ja süsteemihaldurite vahelise, Euroopa Komisjonis toimunud arutelu käigus, kokku lepitud, et Leedu soovil eemaldada Leedu-Valgevene piiri ülekandevõimsus Balti riikide ja Venemaa vaheliseks kaubanduseks antavast võimsusest. Leedu reguleeriv asutus soovis täiendavaid arvutuslike simulatsioone vastava kordaja mõju tõestuseks. Lisaks avaldas Leedu süsteemihaldur muret, et turuosalisi tuleks täiendavalt informeerida metoodika põhimõtetest.

15.10.2020 esitas Konkurentsiamet enda ja Eleringi poolsed seisukohad Eesti Energial AS-le nende poolt avaliku konsultatsiooni raames tõstatatud küsimuste osas.

Perioodil 16.10.-26.10.2020 toimus kirjavahetus Eesti Energia AS-i ja Konkurentsiameti vahel arutamaks nüansse, mida Eesti Energia AS-i kommentaaridest metoodikas ei olnud sõna-sõnalt arvestatud.

20.10.2020 konsulteeris Konkurentsiamet antud küsimust veelkord ka Eleringiga. .

22.10.2020 esitas Läti süsteemihaldur Leedu reguleerivale asutusele täiendavad simulatsioonid, näitamaks Metoodika mõju ja täpsemalt kordaja 0,62 mõju Venemaaga kaubanduse vähenemisele võrreldes eelneva lähenemisega (kehtiv kuni tuumajaama käivitumiseni). Lisaks põhjendas Läti süsteemihaldur, et vastava kordaja 0,62 kasutamine lepiti kokku veel eraldi ka Balti riikide vastavate ministriumite koosolekutel, Baltic Council of Ministers, kuupäevadel 31. august 2020 ja 24. september 2020. Kordaja eesmärk on kindlustada, et Valgevene-Leedu piiri ülekandevõimsus oleks eemaldatud Balti riikide ja Venemaa vaheliseks kaubanduseks antavast võimsusest, vastavalt Leedu seadusandluses ettenähtust, et Valgevene tuumajaama käivitusel katkeb elektrikaubandus Leedu ja Valgevene vahel. Täiendavalt informeeris Läti süsteemihaldur, et turuosaliste informeerimiseks korraldavad nad 23.oktoobril täiendava koosoleku turuosalistega.

Alljärgnevalt analüüsib Konkurentsiamet Eleringi poolt 09.10.2020 ülevaatuks esitatud Metoodikat.

2. Konkurentsiameti seisukoht

Konkurentsiamet selgitab, et kuna ELTS ei näe Konkurentsiametile ette pädevusnormi Metoodika kooskõlastamiseks (täheandaks otsuse tegemist, st haldusakti väljaandmist) ning taolist nõuet ei tulene ka Määrusest, ei saa amet Metoodikat kooskõlastada. Küll aga hindab amet, kas Metoodika puhul esineb vastuolu või on see kooskõlas Euroopa Liidu regulatsioonidest tulenevate liidu siseste metoodikatega võimsuste arvutamiseks, jaotamiseks ja ülekoormuste juhtimiseks või muude asjakohaste alustega.

Konkurentsiamet on seisukohal, et Balti riikide süsteemihaldurid on metoodika mõjusid elektrisüsteemile põhjalikult analüüsinud, vastavaid simulatsioone ja analüüsi on esitanud Euroopa Komisjonis toimunud aruteludel perioodil 2019-2020 ja täiendavalt veel esitanud Balti reguleerivatele asutustele Läti süsteemihalduri poolt 22. oktoobril 2020.

Konkurentsiamet on ka seisukohal, et turuosalisi on piisavalt metoodika sisu osas informeeritud. Toimunud on avalikud konsultatsioonid kõigis Balti riikides. Lisaks on arutatud metoodikat turuosalistega ka riiklikul tasandil organiseeritud koosolekutel – Eestis viimati 1.oktoobril toimunud Elektrituru nõukojal, kus vastav teema oli kavas ja turuosalistel oli võimalus küsimusi esitada. Lätis viimati 23.oktoobril kus toimus eraldi Metoodika sisule pühendatud koosolek.

Konkurentsiamet on analüüsinud ametile avaliku konsultatsiooni raames laekunud küsimusi ja märkusi ning leiab, et viimane metoodika versioon, mis esitati reguleerivatele asutustele 9.oktoobril 2020 arvestab turuosaliste märkustega põhjendatud mahu. Konkurentsiamet toob siinjuures täiendavalt välja, et käesolev Metoodika reguleerib ülekandevõimsuste arvutust Balti riikide piiride osas Venemaaga. Ülekandevõimsuste arvutus Euroopa Liidu siseste piiride osas, sealhulgas Balti riikide vahelistel piiridel, ei ole antud metoodika objektiks ja on oluline, et Metoodika oleks kooskõlas Balti riikide vahelise ülekandevõimsuste arvutamise lähenemisega. Vastavalt punktile 1.10. sätestab CACM CCM, et kolmandate riikide kaubanduseks antav võimsus ei tohi piirata võimsusi Balti võimsusarvutusala sisestel piiridel järgmiselt:

1.10. Capacity calculated with 3rd countries shall not reduce cross-zonal capacities on Baltic CCR bidding zone borders.

Konkurentsiameti hinnangul on vastav põhimõte Metoodikas arvesse võetud. Metoodika ei reguleeri Balti võimsusarvutusala siseste piiride ülekandevõimsuste arvutamist, vaid kasutab Balti võimsusarvutusala piiride lubatavaid ülekandevõimsusi sisendandmetena Venemaaga lubatava kaubandusmahu arvutamiseks. Seega lubab kaubanduseks Venemaaga arvestada Balti riikide sisesest kaubandusest ülejäänud mahtu. Ka Eleringi esitatud selgituste kohaselt ei piira kolmandate riikide kaubanduseks antav võimsus võimsusi Balti võimsusarvutusala sisestel piiridel. Konkurentsiamet peab Eleringi esitatud selgitus põhjendatuks.

Samuti ei lähe Metoodika vastuollu ELTS § 100¹ lõikes 1 sätestatud alustega, sest Metoodika:

1. võimaldab võrgu optimaalset haldamist ja optimeerib piiriüleste võimsuste jaotamist Venemaaga kuna Venemaaga kaubanduseks lubatav voog arvutatakse võrgumudeliga simuleerimise teel, kasutades võrgumudelit mis vastab nii BRELLi⁴ võimsuste

⁴ Valgevene, Venemaa, Eesti, Läti ja Leedu elektrisüsteemide juhtimise alane koostööliit.

vahetamise reeglitele kui ka Entso-E⁵ ühise võrgumudeli standardile. Sisendandmetena kasutatakse süsteemihalduritele kõige hilisemalt teadaolevaid kommertsandmeid bilansiplaanidest ja teadaolevaid lubatavaid ülekandevõimsuste piire tulenevalt võrgukonfiguratsioonist.

2. on kooskõlas ühise elektribörsi lähenemisega – kogu kaubanduseks arvatava võimsuse kasutus käib läbi elektribörsi.
3. on vajalik varustuskindluse säilitamiseks kuni Baltikum on Venemaa ühendelektrosüsteemi IPS/UPS sünkroonühenduse osa ja BRELL-i liige. Täiendavalt võrreldes seni kehtinud meetodikaga parandab Euroopa Liidu siseste turuosaliste ebavõrdset kohtlemist kolmandate riikide turuosalistega võrreldes, kuna esiteks on Venemaaga kaubanduseks arvestatav voog modelleeritud nii, et selleks arvestatakse Euroopa Liidu sisesest kaubandusest piiridele jääv ülejääk. Teiseks, vastavalt 31.08.2020 saavutatud kokkuleppele Balti riikide vastavate ministriumite vahel peavad süsteemihaldurid lisaks antud Meetodika kasutusele võtule töötama välja ka infrastruktuuri kasutuse tariifi mida rakendada kolmandatest riikidest sisenevale elektrile. Antud tariif on küll plaanis rakendada veidi hiljem kui Meetodika ise ja ei ole antud Meetodika osa.
4. Meetodika ei lähe vastuolu Euroopa Liidu regulatsioonidest tulenevate liidu siseste meetodikatega võimsuste arvutamiseks, jaotamiseks ja ülekoormuste juhtimiseks.

Lähtudes eeltoodust, on Konkurentsiamet seisukohal, et Balti riikide süsteemihaldurid on analüüsinud Meetodikaga kaasnevaid mõjusid elektrisüsteemile ning CACM-st tulenevate meetodikatega. Turuosalistele on selgitatud Meetodika sisu. Meetodika ei lähe vastuollu nii kehtiva Balti riikide vahelise võimsuste arvutamise meetodikaga kui CACM-i alusel reguleerivate asutuste poolt kinnitatud meetodikaga, mis ootab juurutamist. Antud asjaolusid arvesse võttes ei näe Konkurentsiamet vastuolusid Meetodika rakendamiseks Eleringi poolt.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Märt Ots

peadirektor

Lisa: *Terms, Conditions and Methodology on Cross-Zonal Capacity Calculation, Provision and Allocation with Russia*

⁵ Euroopa süsteemihaldurite koostöö organisatsioon.

Karin Maria Lehtmets
Energiaturgude osakonna juhataja
karin.lehtmets@konkurentsiamet.ee